

Inspiration til at overvinde ordblindes modstand mod læsning

Guide udarbejdet af Carsten Milan Nielsen, Koordinerende læsevejleder i samarbejde med Nota

Nogle ordblinde har modstand mod at læse og skrive. Det kan skyldes vanskeligheder med afkodning, dårlige oplevelser i den tidlige læseindlæring, angst for at skille sig ud ved at lave fejl, manglende motivation, lavt selvværd, ingen selvtillid i forhold til læsning og skrivning, angst for fremlæggelser, angst for stigmatisering, arbejdshukommelsesproblemer og meget andet. Det er nødvendigt at arbejde med modstanden og den ordblindes eventuelle omgængelsesstrategier i forsøget på at undgå at arbejde med netop det, den ordblinde har svært ved. Det kan dreje sig om læsning, højt læsning, retskrivning, skriftlighed, fremlæggelser, fremmedsprog m.m. Denne beskrivelse skal ikke læses som absolut og udtømmende, men som et forsøg på at beskrive nogle forhold, der går igen i casehistorikken hos en del ordblinde. Nedenunder bliver der skitseret en række tiltag, der kan bruges som inspiration til arbejdet med den ordblindes modstand. Tiltagene behøver ikke blive fulgt i den rækkefølge, de er listet op i.

Diagnosticering

En tidlig diagnosticering er en stor hjælp for den ordblinde, forældre og lærere. En diagnosticering vil afdække og afklare, at den ordblindes vanskeligheder vedrører afkodning. Det har intet med intelligens at gøre.

Faglig- og familiehistorik

Det er vigtigt at kende den ordblindes faglige historik. Indhent oplysninger fra sprog vurderingen i børnehaven og børnehaveklasse og andre overleveringsoplysninger eller indhent dem selv. Det er ligeledes vigtigt at kende til familiehistorikken. Er der ordblindhed/læsevanskeligheder i familien? Dette er også en hjælp som kvalificering ved diagnosticeringen.

Testresultater og De Nationale Test

Hav et indgående kendskab til den ordblindes testresultater: DVO-screening, bogstavprøver, staveprøver, tekstlæseprøver m.m. Ofte vil den ordblinde ligge lavere i afkodning i forhold til sprogforståelse og tekstforståelse. Dette kan indikere afkodningsvanskeligheder. Kig særligt på testadfærden: klikker den ordblinde videre uden at svare, gætter uhensigtsmæssigt eller "gider ikke" afvikle testen? Hold særligt øje med tidsforbruget på besvarelsen af de enkelte spørgsmål. Stort tidsforbrug - ikke mindst i afkodningsdelen - kan indikere læsevanskeligheder. Den ordblinde bør tilmeldes Nota, der kan hjælpe med lån af bogmateriale og viden om ordblindhed. Det er vigtigt, at den ordblinde bliver hjulpet i gang med hjælpemidlerne af en fagperson, der kender hjælpemidlerne og rettighederne og kan instruere og fastholde den ordblinde i at bruge dem. Det er nødvendigt, at den ordblinde bruger sine hjælpemidler dagligt og ikke kun i ressourceundervisningen, specialundervisningen eller under "overvågning".

Erkendelse

Det er vigtigt, at den ordblinde og familien erkender ordblindheden og anerkender diagnosen. Nogle ordblinde føler sig stigmatiserede af diagnosen og vil ikke vedgå sig, at der er tale om ordblindhed.

Overgangen til almenundervisning fra ressource- eller specialundervisning

Det viser sig ind imellem, at den ordblinde ikke får omsat det indlærte eller får brugt hjælpemidlerne i almenundervisningen. Det kan ske med forklaringen: "Det er for besværligt", "det virker ikke", "jeg har glemt mine ting", "jeg kan ikke finde ud af det osv." Det er vigtigt, at fastholde den ordblinde og familien, og ikke mindst lærerne i, at det skal gøres og at det er nødvendigt. Her er skole-hjem-samarbejdet en god mulighed for at støtte op om dette.

Den ordblindes lærere

Alle lærere bør opmuntre og fastholde den ordblinde i at bruge sine hjælpemidler i dagligdagen.

Ordblindhed - et tabu

Tal åbent om ordblindhed i klassen og generelt på skolen. Fortæl, at det er vanskeligheder med afkodning, der giver læsevanskeligheder, men at det ikke handler om intelligens. Mange ordblinde udmærker sig ved kreative fag, projektorienterede fag og social relationsdannelse, når først de har erkendt og arbejder konstruktivt med deres ordblindhed.

Ærlighed

Vær ærlig over for den ordblinde og familien og oplys, at ordblindhed er vedvarende vanskeligheder med afkodning, og at det kan være hårdt og til tider udmattende arbejde at indlære sig de afkodnings- og læsefærdigheder, som andre elever får automatiseret.

Stædighed, vedholdenhed og hårdt arbejde

er nøgleordene for en ordblind. Man skal tro på, at det kan lykkes, men at der ligesom ved al anden indlæring, er perioder med op- og nedture.

Netværksløsninger

Skab et netværk på skolen efter venskabsklasseprincippet. Lad ældre ordblinde elever præsentere sig med deres casehistorik for yngre ordblinde elever, og lad dem møde hinanden på en uformel måde. Gerne i små grupper.

Mentorløsninger

Tilknyt en ældre ordblind elev til en yngre ordblind elev og lad dem møde hinanden nogle undervisningsgange. Den ældre elev bliver mentor for den yngre elev og kan bistå med casehistorik og kan hjælpe med at overvinde vanskeligheder og modstand ved at bruge hjælpemidler og ved manglende erkendelse af egen ordblindhed.

Ressourceundervisning

Den ordblind elev har gavn af ressourceundervisning, der understøtter faglighed og brugen af hjælpemidler. Enten individuelt - eller på små eller større hold. Det er vigtigt, at det er fagligt velkvalificerede undervisere, der har indsigt i ordblindhed.

Ordblindecafé

Arranger en ordblindecafé for ordblinde elever og deres forældre. Vis ved "hands on", hvordan deres hjælpemidler, programmer og apps fungerer. Brug gerne en velfungerende ordblind elev, der kan vise hjælpemidlerne i praksis, f.eks. Nota, AppWriter, CD-ord osv. Det giver forældrene indsigt i, hvilke hjælpemidler, programmer og apps, deres barn bruger, så de selv kan følge med i skolehverdagen og lektier.

Lav helst arrangementet mindst én gang om året.

Ordblinde i opgaver

Brug gerne og ofte ordblinde elever til diverse opgaver som f.eks. mentorer, oplægsholdere, ved afhjælpning af tekniske problemer, brugen af Nota og meget mere. Tildel dem gerne rollen som "Agenter". Det styrker de ordblindes selvværd. Gør det sammen med en erfaren lærer.

Lektier

Lav aftaler med den ordblinde elev. Øv gerne afkodning, men ikke overdrevent, da det ofte udmatter den ordblinde. Kombiner det med lytteøvelser, højtlesning, indscanning osv.

Læsning

Den ordblinde elev skal øve sig i læsning som alle andre elever, men kan kombinere det med lytning, hvor bogen ligger ved siden af, så læsningen kan følges med øjnene. Højtlesning er også udbytterigt for ordblinde – ikke mindst deres egen højtlesning.

Skriftlighed

Den ordblinde elev har gavn af, at der arbejdes enkelt, men indgående med layout. En del ordblinde slider med håndskriften og med ordenen. Det skal naturligvis øves, men det kan være en fordel at afveksle med elektronisk skriftlighed via tastatur, hvis motorikken vanskeliggør skrivningen.

Skriveskabeloner i skriftlighed

Ordblinde elever har ofte gavn af skriveskabeloner i deres skriftlighed. Så kan de koncentrere sig om indholdet og mindre om formen. Der ligger skabeloner til forskellige genrer i de fleste tekstbehandlingsprogrammer/-apps.

Tal om og opfat altid ordblindhed positivt, men uden omsvøb

Vis den ordblinde elev, at læsning kan være en positiv oplevelse. Ordblinde forældre har i nogle tilfælde en negativ historik med sig fra deres egen skoletid, hvor ordblindhed i de værste tilfælde blev udlagt som "dumhed". Mange forældre har klaret sig glimrende alligevel som voksne og har lært både at læse og skrive. Del de positive dele af udviklingen med barnet, så det får en rollemodel i den voksne. Hvis en forælder har læsevanskeligheder/ordblindhed, så hjælp barnet med lektier. Forælderen ved, hvordan det føles at have læsevanskeligheder/ordblindhed. Det er værdifuldt for barnet.

Tak til alle vores samarbejdspartnere for bidrag;

Marianne Glarborg Ellingsen

Tove Ditlevsens Skole

Carsten Milan Nielsen

Folkeskolerne i Sorø

Joan Wittenkamp

Borgerskolen

Kathrine Liv Eskildsen

Gadehaveskolen

Tina Rønberg Nielsen

Høje-Taastrup Kommune

Julie Skibelund

Susanne Wiederquist

Wiederquist ApS

Margit Gade

Line Leth Jørgensen

Birgit Dilling

Allan Madsen

Ordblinde Lab

Udviklingspuljen for folkebiblioteker

Pædagogiske læringscentre under Slots- og Kulturstyrelsen